

Türkiye’deki İklim Değişikliği Plan ve Politikalarında Turizm Sektörünün Yeri

Yakup Kemal ÖZEKİCİ^a, *Cemal Ersin SİLİK^a

^aGazi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü

Anahtar Kelimeler

Özet

Turizm, Plan, Politika, Çevre, İklim Değişikliği

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de uygulamaya konulan iklim değişikliği plan ve politikalarında turizm sektörünün yerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, Türkiye’deki iklim değişikliğine yönelik yayınlanan ve 2010-2023 yıllarını kapsayan, 7 tane plan ve politika 2016 yılında incelenmiştir. İncelenen plan ve politikalar içerisinde; 10. Kalkınma Planı İhtisas Raporu, Çevre ve Orman Bakanlığı İklim Değişikliği ve Yapılan Çalışmalar, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yayınlanan UNDP-TR-İklim Değişikliği Risk Yönetimi Raporu, 2023 Turizm Stratejisi Eylem Planı, DSİ tarafından yayınlanan Türkiye’nin İklim Değişikliği Stratejisi ve Uyum Planı, Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi 2010-2023 ve Türkiye Cumhuriyeti İklim Değişikliği Eylem Planı 2011-2020 yer almaktadır. Raporların incelenmesi neticesinde, iklim değişikliklerine ilişkin plan ve politika faaliyetlerinin 2011 yılı itibariyle bir duraksama dönemine girdiği söylenebilir. Ayrıca iklim değişikliği kapsamında ele alınan planlarda, iklim değişikliğinin ağırlıklı olarak kış turizmi ve deniz-kum-güneş turizmi üzerine etkileri incelenmiştir.

The Effects of Climate Change on Turkish Tourism Plans and Policies

Keywords

Abstract

Tourism, Plan, Policy, Environment, Climate Change

The aim of this study is to reveal place of the tourism sector in the climate change plans and policies implemented in Turkey. In accordance with this purpose, seven plan and policies are examined including 2010-2023 year period in 2016 which are published on climate change in Turkey. There are 10th Development Plan Specialization Report, Ministry of Environment and Forestry Climate Change and Studies, UNDP-TR-Climate Change Risk Management Report which are published by Ministry of Environment and Urbanization, 2023 Tourism Strategy Action Plan, Turkey's Climate Change Strategy and Adaptation Plan which are published by DSİ, Turkey Climate Change Strategy 2010-2023 and Republic of Turkey Climate Change Action Plan 2011-2020 within the plans and policies which are examined. As a result of the review of the reports, it can be said that the plans and policy activities related to climate change entered into a period of stagnation in 2011. In addition, plans addressed in the context of climate change, the effects of climate change are investigated on winter tourism and sea sand sun tourism.

*Sorumlu Yazar: Cemal Ersin SİLİK, cemalersin.silik@gazi.edu.tr

GİRİŞ

Turizm sektörünün, ülkeler genelinde sosyal, kültürel, ekonomik, politik, sağlık ve çevre gibi birçok alanda etkileşim meydana getirdiği bilinmektedir. Bununla birlikte birçok ülke, turizm sektöründen, önemli bir ekonomik gelir elde etmektedir. Bu nedenle hizmet sektörü, gelişmiş ekonomilerde baskın bir rol oynamaktadır (Rodrigues vd., 2014, s. 345). Ayrıca turizm sektörü, ada ülke ekonomilerinin yaklaşık % 70'ini, gelişmekte olan ülkelerde ise ekonomilerin yaklaşık olarak % 40'ını temsil etmektedir (Ashley vd., 2007).

Turizm faaliyetini etkileyen önemli unsurlardan bir tanesi de iklimdir. Bununla birlikte iklim, turistik destinasyonların tercih edilmesindeki temel faktörlerden bir tanesidir (Gomez-Martin, 2005; Rosello-Nadal, 2014). Bu temel faktör; ısı, nem, güneş ışığı, radyasyon ve yağış oranı gibi unsurlarca insan algısını etkilemektedir (Hamilton ve Lau, 2005). Bu noktadan hareketle, turizm sektörü ve iklim unsuru arasındaki ilişkinin iki yönlü olduğu söylenebilir. Buna göre, turizm sektörü iklim değişikliğinden etkilenmekte (Cheablam ve Shrestha, 2015) ve turizm sektörünün oluşturduğu faaliyetler iklim değişikliğini tetiklemektedir (Gössling vd., 2010).

Uluslararası hükümetler arası iklim değişikliği panelindeki dördüncü değerlendirme raporu incelendiğinde, iklim sisteminde görülen değişikliklerin temel sebebi olarak sera gazları ortaya çıkmaktadır. Bu değişim ise tarım uygulamaları, gıda güvenliği, su tedariki ve doğal afetler gibi hususların hassasiyetini arttırmaktadır (IPCC, 2007). Öte yandan, okyanusların ısı düzeyinin yükselmesi, buzulların erimesi ve deniz seviyesinin yükselmesi, iklim değişikliğinin diğer olumsuz etkileridir. Bu olumsuz etkilerin bertaraf edilmesine ilişkin önlemler, indirgeme (mitigation) ve uyum (adaptation) olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. Buna göre, indirgeme, iklim değişikliğinin önüne geçecek eylemleri kapsamakta iken uyum bu eylemlerin yol açacağı değişiklikler ile mücadelede yürütülecek faaliyetleri içermektedir (Parry vd., 2008). Bu önlemler, ekolojik araçlarla olabildiği gibi kültürel, sosyal, politik ve ekonomik araçlarla da olabilmektedir (Lepy vd., 2014).

İklim değişikliğinin literatürde birçok farklı nedeni bulunmaktadır. Artan sera gazı konsantrasyonları, aerosoller, arazi kullanım değişikliği gibi faktörler iklim değişikliğinin başlıca nedenleri arasında yer almaktadır. Turizm sektörünün iklim ile ilişkili bir sektör olmasından kaynaklı gelecekte maruz kalınabilecek iklim değişikliği sorunlarına karşı

gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, iklim değişikliği çerçevesinde Türkiye'deki sorumlu kurum ve kuruluşların hazırlamış olduğu plan ve politikalar incelenmiştir. Türkiye'de hazırlanan iklim değişikliği plan ve politikalarında turizm sektörünün rolü ortaya konularak turizm paydaşlarında farkındalık oluşturulması amaçlanmıştır. Ayrıca plan ve politikaların, ülkenin amaçları doğrultusunda tekrardan gözden geçirilmesine de imkân sağlanabilecektir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

İklim değişikliği, çok genel bir yaklaşımla, iklimin tüm biçimlerindeki tutarsızlık olarak tanımlanabilmektedir. İklimbilimciler ise konunun bilimsel ve teknik özelliklerini dikkate alarak iklim değişikliği kavramını, *“yağış, sıcaklık, rüzgârlar ya da basınç gibi iklim elemanlarının ortalama durumunda ya da onların değişkenliğinde belirli bir zaman dönemi (onlarca yıl ya da daha uzun yıllar) boyunca süren herhangi bir sistematik değişiklik veya istatistiksel olarak anlamlı değişimler”* şeklinde ifade etmektedir (Philander, 2008, s. 1130).

Hükümetler arası İklim Değişikliği Paneli (IPCC), iklimbilimciler tarafından yapılan iklim değişikliği tanımına ek olarak istatistiksel testlerle ölçülen bu değişimin doğal değişkenlere bağlı olarak veya insan faaliyetlerinin bir sonucu şeklinde oluştuğunu belirtmektedir (IPCC, 2007, s. 30).

Çeşitli insan etkilerinin neden olduğu ve bazı yazarların *“yapay iklim değişimi”* olarak adlandırdığı fakat uluslararası literatürde *“insan kaynaklı iklim değişikliği”* olarak adlandırılan bu sürecin, doğal kaynaklı iklim değişikliklerinden bir dizi farkı bulunmaktadır. Bu farklılıklar şu şekilde açıklanmaktadır (Çepel ve Ergün, 2006, s. 249):

- ✓ İnsan kaynaklı iklim değişikliği, insanların yapmış olduğu farklı faaliyetlerden meydana gelmektedir.
- ✓ Jeolojik zaman diliminde ortaya çıkan iklim değişimi uzun süreli periyotlarda (bin yıl, milyon yıl) oluşmuştur. Bunun yanında insan kaynaklı iklim değişikliği ise yaklaşık 15-20 yıl öncesine dayanmaktadır.
- ✓ Bazı özel teknikler ile (pollen analizleri, radyokarbon gibi) elde edilen geçmiş sıcaklıklar ile son 10 yılın hava sıcaklık değerleri mukayese edildiğinde, son dönemlerde yaşanan hava sıcaklığının son 600 yıl içerisinde görülen en yüksek değerler olduğu tespit edilmiştir.

- ✓ Jeolojik devirlerdeki ısınma veya soğuma periyotları bölgesel ölçekte etkileri bulunabilirken son iklim değişikliği bölgeselden ziyade küresel ölçeklidir. Kuzey ve güney kutbunda yer alan buzulların aynı zaman dilimlerinde erimesi, bununla birlikte bu sürecin farklı ana karalardaki yüksek bölgelerde etki bırakması, bu durumun en belirgin kanıtları arasında gösterilmektedir.

Yeryüzünün var oluşundan beri meydana gelen ve aslında yeni bir olgu olmayan iklim değişikliğinin insan etkinlikleri nedeniyle bir dizi değişime uğramasının bazı temel sebepleri bulunmaktadır. İnsan faaliyetleri sonucunda artan sera gazı emisyonları ile bu gazların artmasının temel nedeni olan fosil yakıt kullanımı, aerosollerin etkileri ve artan dünya nüfusunun daha çok yaşam alanına ve besine olan ihtiyacının oluşturduğu baskılar sonucu yaşanan kentleşme, ormanların tahrip veya yok edilmesi ile yeşil alanların her geçen gün biraz daha azalması gibi arazi kullanımı değişikliği insanların iklim sistemini üzerinde nasıl bir etki yarattığını göstermektedir.

Çalışmanın kavramsal bölümünde sırasıyla, iklim değişikliği ve turizm, iklim değişikliğinin turizm sektörüne etkisi, iklim değişikliğine karşı turizm odaklı geliştirilebilecek yaklaşımlar (yerelcilik ve yeşil tüketim) konu başlıklarına yer verilmiştir.

İklim Değişikliği ve Turizm

İklim değişikliği ve turizm ilişkisi üzerine yapılan araştırmaların geçmişi 1986 yılına kadar uzanmaktadır. Bu kapsamda, 1986-2000 yılları arasında konuya ilişkin literatüre katkı sağlayan araştırmaların sayısı sınırlı sayıdadır. Yayın sayısı, 2001 yılında ilk defa önemli ölçüde artış göstermiştir. 2001 yılında yapılan araştırmaların bir başka özelliği ise özellikle turizm kaynaklı emisyon oranlarına yer verilmiş olmasıdır. Turizm ve iklim değişikliği üzerine yapılan araştırmaların 2005 yılında önemli ölçüde artış sağladığını söylemek mümkündür. 2005 yılında, konuyla ilişkili 34 yayın basılmıştır. Konuya ilişkin yapılan yayınların sayısı, 2006 yılından itibaren ciddi düzeyde artış göstermiştir (Becken, 2013, s. 60; Pang vd., 2013).

Yapılan araştırmaların coğrafi dağılımları incelendiğinde, iklim değişikliği araştırmaların batı dünyasında yaygın bir biçimde çalışıldığı görülmektedir. Bu kapsamda, sırasıyla Kanada, Avustralya, ABD, İngiltere, Yeni Zelanda ve Avusturya ülkelerini konu edinen araştırmalar görülmektedir. Diğer taraftan, Çin'i konu edinen araştırmaların sayısında

hemen her yıl artış yaşanmaktadır. Bu konuda Weaver (2011), iklim değişimi ve turizm konulu araştırmaların farklı konulara odaklanması nedeniyle iklim değişimine yönelik önlem alma konusunda araştırmaların paydaşları yönlendirici olma niteliğinden uzaklaştığını savunmaktadır. Turizm destinasyonu açısından bakıldığında ise en çok sayıda araştırmanın Akdeniz havzasını konu edindiği görülmektedir (Becken, 2013, s. 56). İklim değişikliği ve turizm politikalarını temel alan araştırmaların ele aldıkları konulara göre dağılımı aşağıda yer alan Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: İklim Değişikliği ve Turizm Politikalarını Temel Alan Araştırmaların Ele Aldıkları Konulara Göre Dağılımı

Konu	Araştırmaların Temel Odağı
Etki ve Uyum	<ul style="list-style-type: none"> • Kış Turizmi • Kıyı Turizmi • Özel İlgi Turizmi (Golf) • Koruma Alanları ve Turizm • Son Şans Turizmi (Last Chance Tourism) • Biometeoroloji • Turist Davranışları • Afet Yönetimi • Özel Uyum Seçenekleri (Türevler)
İndirgeme (mitigation)	<ul style="list-style-type: none"> • Karbon Envanteri/Ayakizi • Enerji Etkinliği veya Yenilenebilir Enerji • Düşük Karbon Hareketliliği • Havacılık • Konaklama İşletmelerinde Enerji Kullanımı • Turist Algısı ve Tutumu • Paydaş Algıları ve Tutumları • İşlemelerin Sosyal Sorumlulukları
Politika	<ul style="list-style-type: none"> • Karbon Vergileri • Emisyon Ticaret Şeması • Karbon Dengeleme Uygulamaları • Kamu Politikası • Politika Algısı • Jeopolitik Etkiler

Kaynak: Becken, 2013, s. 55

İklim değişikliklerinin ilerleyen dönemlerde turizm sektöründe ağırlığını daha fazla hissettireceği öngörülmektedir. Bu konuda, Grillakis vd. (2016), 2 derecelik bir küresel ısınmanın Avrupa’nın turizm sektörüne olan etkisini araştırmak üzere yürüttüğü çalışma sonucunda, 2 derecelik ısınmanın orta ve kuzey Avrupa turizmini olumlu yönde etkileyeceğini ancak güney Avrupa ülkelerinin yaz aylarında bu durumdan olumsuz etkileneceğini ortaya koymuştur. Bu nedenle, 2031-2060 yılları arasında gerçekleşecek ısı artışı için turizm sektörüne yönelik uyum politikalarının geliştirilmesi gerektiği ortaya konulmuştur.

İklim Değişikliğinin Turizm Sektörüne Etkisi

İklim değişikliği ve turizm ilişkisi iki yönlüdür. Bu bağlamda, iklim değişikliğinin turizm sektörüne olan doğrudan ve dolaylı etkileri konunun bir yönünü oluştururken, turizm faaliyetlerinden kaynaklanan karbon emisyonu konunun bir diğer yönünü oluşturmaktadır (Becken ve Clapcott, 2011). Ancak her iki yön açısından da bu etkinin algılanması oldukça güçtür. Bu durumun temel sebebi, değişimin uzun dönemi kapsamasıdır. Öyle ki, iklim değişikliklerinin turizm sektörü üzerindeki etkisi, politik belirsizlikler, ekonomik dengesizlikler ve moda gibi değişkenlerin turizm sektörü üzerindeki etkisine kıyasla daha uzun sürede gerçekleşmektedir (Amelung ve Viner, 2006).

Karbon emisyonu, güneş ışınlarının yeryüzüne vurduktan sonra, bu ışınların karbon tabakası tarafından uzaya yansımalarının engellenmesi şeklinde açıklanmaktadır (Arıbaş ve Kara, 2009, s. 130). Bu durum, dünyanın enerji dengesini olumsuz etkilemekte ve yüzey ısısının artmasına neden olmaktadır. Artan yüzey ısıları bölgenin iklim yapısının da farklılaşmasına yol açmaktadır. Söz konusu tahribat, çöl alanlarının genişlemesine ve yaşam alanlarının daralmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün 2007 yılında iklim değişikliğinin turizm sektörü üzerinde olası etkilerine yönelik gerçekleştirdiği forum kapsamında, iklim değişikliklerinin mercan rezervlerini tüketeceği ve deniz rengini değiştireceği sonucuna varılmıştır (Çakır ve Nestoroska, 2014, s. 235).

İklim, destinasyonların tercih edilmesinde önemli sebepler (Rosello-Nadal, 2014) arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, iklim değişikliği sonrası Akdeniz ikliminin aşırı sıcak hale gelmesi, bu bölgelerin tercih edilmemesine ve seyahat harcamalarının başka bölgelere kaymasına neden olabilecektir. Ayrıca, iklim değişikliğinin destinasyonlar üzerindeki etkisinden dolayı ziyaretçiler, destinasyon karar verme süresinde daha seçici olabilecektir. Bu sürecin, turizm faaliyetlerindeki pazarlama etkinliğinin önemini arttıracığı söylenebilir (Pang vd., 2013).

İklim değişikliği sonucunda, Akdeniz havzasındaki ülkelerin ekonomilerinin olumsuz etkilenmesi söz konusudur. Zira dünya milli gelirinin % 10'u turizm odaklı harcamalardan oluşmaktadır (Beritella vd., 2006, s. 1). Bu kapsamda, Giorgi tarafından 2002 yılında Akdeniz ülkelerine yönelik araştırma sonucunda geçen yıllar içerisinde

Akdeniz havzasına düşen yağış oranının azaldığı, kış ve yaz aylarındaki ortalama sıcaklığın ise arttığı tespit edilmiştir (Zengin, 2009, s. 38).

İklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin hissedildiği önemli alanlardan bir tanesi de kış turizmi hizmeti veren bölgelerin ısınma nedeniyle kar kalınlığının incelmelerinden ileri gelen sorunlardır. Bununla birlikte, kasırgalar ve sel baskınları da destinasyonların karşılaştıkları problemlerden bir tanesidir. Bu sebepler, turizm sektörünün yoğun olarak yürütüldüğü destinasyonların altyapılarına da zarar verebilmektedir (Becken ve Hay, 2007, s. 7). Kış sporlarının etkin bir şekilde faaliyet gösterildiği bölgelerin, karla kaplı gün sayılarında meydana gelen azalışlar, sektörün ihtiyaç duyduğu girdileri ortadan kaldırmaktadır. Bu süreç ile ilgili olarak, İsviçre Alplerinde yer alan buz kütlelerinde 2050 yılında % 75 oranında bir kayıp, 2100 yılında da tamamen kayıp yaşanması beklenilmektedir. Sonuç itibari ile kayak merkezlerine yapılan veya yapılacak ciddi boyutlardaki yatırımların atıl bir biçimde kalabileceği öngörülmektedir (Şaylan, 2010, s. 27; Pang vd., 2013).

İklim değişikliğinin ülkelerin turizm sektörlerine olan etkisi en çok eko turizm kapsamında görülmektedir. Çünkü iklim değişiklikleri nedeniyle pek çok tür canlının nesli tükenmektedir. Dünya Doğayı Koruma Vakfı (2010)'na göre dünya üzerindeki 29 doğal park, iklim değişikliklerinden önemli ölçüde zarar görecektir. Dolayısıyla, bu alanlara olan seyahat biçimleri de söz konusu koşullardan olumsuz etkilenebilecektir. Bu durumun temel nedeni, doğal çekim alanlarının ziyaret edilebilecek sezonunun belirsizliği ve turizm deneyiminin kalitesindeki değişimdir. Bu sonuçların, doğal güzelliklere sahip olan ülkelerin turizm talebini önemli ölçüde etkileyeceği düşünülmektedir (Cheablam ve Shresta, 2015).

İklim değişikliğinin turizm sektörüne olan etkisi, yalnızca iklime dayalı turizm çekiciliklerine dayalı destinasyonlarla sınırlı kalmayacaktır. Zira, dengesiz ve sık yağış, bazı bölgelerdeki kültürel miras öğelerinin ziyaretini de güçleştirecektir (Pang vd., 2013).

İklim Değişikliğine Karşı Turizm Odaklı Geliştirilebilecek Yaklaşımlar

Turizm sektörünün iklim değişikliğine olan etkisinin temel nedenleri arasında bireylerin tatil ihtiyaçlarındaki küçük değişimler yatmaktadır. Buna göre, uzak mesafelere seyahat etme isteği, karbon salınımının önemli ölçüde artmasına neden olmuştur. Bu da turizm sektörünü günümüzün en büyük karbon salınımına neden olan sektörlerden biri hale

gelmesine neden olmaktadır (Gössling vd., 2010). Bu nedenle literatürde turizm sektörünün karbon salınımını indirgeyecek çözüm önerileri geliştirilmiştir. Bunlardan birincisi Locavism (yerelcilik), diğeri ise Green Consumerism (yeşil tüketim)'dir.

Locavism (Yerelcilik):

Dünya Turizm ve Seyahat Konseyi, Dünyada yer alan en büyük 40 turizm şirketine, 2035 yılına kadar karbon emisyon oranını % 50 oranında azaltma taahhüdünü onaylatmıştır. Bu kapsamda, turizm sektörünün arz yönlü karbon salınımını önleme politikaları geliştirilmiştir. Ancak, bu tür tavandan tabana türü yaklaşımlardan herhangi bir sonuç alınmadığı görülmüştür. Çünkü karbon salınımının engellenmesi küresel ölçüde bir işbirliğini gerektirmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak, tabandan tavana yaklaşımın teşvik edilmesine yönelik öneriler geliştirilmiştir. Geliştirilen öneriler neticesinde, ilk olarak Hall (2010) tarafından “slow consumption” yaklaşımı ortaya konulmuştur. Tabandan başlayan yaklaşımın temel odağı, politikalar ile sektöre baskı uygulamak yerine, tüketicilerin sektöre ve politika yapanlara baskı uygulamasını sağlamaktır. Bu kapsamda, tüketici bilincini sağlamak bu uygulamanın ana misyonu olarak ortaya çıkmıştır (Hollenhorst vd., 2014).

Tabandan tavana uygulamanın tezahürlerinden bir diğeri de yerelcilik (locavism)'dir. Bu kavram, seyahat aktivitelerinde uzak egzotik ülkeleri ziyaret etme yerine yakın bölgelerde seyahat eylemini gerçekleştirmeyi konu edinmektedir. Çünkü bu anlayışa göre, uzak bölgeler aslında mutluluğun uzakta olduğuna yönelik anlayıştan ileri gelmektedir. Yerelcilik anlayışı, mutluluğun uzakta olduğu metaforunun bir varsayımdan ibaret olduğunu kanıtlama arayışındadır. Yapılması gereken, yerel çekim unsurlarının medya faaliyetleri ve sosyal medya aracılığıyla tanıtılmasıdır. Yerel anlayışın temel özellikleri arasında; düşük karbon salınımı, yerel ekoloji, yerel gıda, yerel ekonomi ve ev yapımı çözümler geliştirmek gibi konu başlıkları yer almaktadır (Hollenhorst, vd., 2014).

Green Consumerism (Yeşil Tüketim):

Bilinçli tüketiciler, çevre dostu destinasyonlara seyahat etme eğilimindedir. Ayrıca, çevre bilinci ile turistik tüketim tercihi arasında bir ilişki olduğu da farklı araştırmalarda ortaya konulmuştur. Dolayısıyla, bu tür “yeşil” turistlerin sınıflandırılması, destinasyon yönetimi açısından yararlı olabilecektir. Böylelikle, tüketicilerin davranış eğilimlerini anlamak da mümkün olabilecektir. Bu nedenle, turizm ürünlerine yönelik yeşil algının

genişlemesinde, iklim değişikliği olgusunun da önemli bir etkide bulunduğu düşünülmektedir. Ziyaretçilerin yeşil tüketime yönelik algısı, çevre bilinci ile tetiklenmektedir. Bu etki neticesinde sürdürülebilir pazarlama ve yönetim faaliyetleri ziyaretçilerin satın alma davranışı üzerinde etkili olabilmektedir. Bu da iklim değişikliklerine yönelik turizm politikalarını bir pazarlama aracı haline getirmektedir (Jopp vd., 2015).

YÖNTEM

Araştırmada iklim değişikliği konusunda, Türkiye’de yer alan plan ve politikalarındaki turizm sektörünün yeri incelenmiştir. İklim değişikliğine yönelik plan ve politikalar kapsamında ise, Türkiye’deki kamu kurum ve kuruluşlarının yayınlamış olduğu 7 tane rapor incelenmiştir. Bu raporlar; 10. Kalkınma Planı İhtisas Raporu, Çevre ve Orman Bakanlığı İklim Değişikliği ve Yapılan Çalışmalar, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yayınlanan UNDP-TR-İklim Değişikliği Risk Yönetimi Raporu, 2023 Turizm Stratejisi Eylem Planı, DSİ tarafından yayınlanan Türkiye’nin İklim Değişikliği Stratejisi ve Uyum Planı, Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi 2010-2023 ve Türkiye Cumhuriyeti İklim Değişikliği Eylem Planı 2011-2020’den oluşmaktadır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. İklim değişikliğine yönelik Türkiye’deki mevcut plan ve politikaların incelenerek turizm sektöründeki durumun ortaya koyulabilmesi için nitel yöntem tercih edilmiştir. Türkiye’de iklim değişikliği politikaları, Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Bununla birlikte iklim değişikliğine yönelik hazırlanan raporlar 2016 yılı içerisinde araştırılmış ve Türkiye’deki kamu kurum ve kuruluşlarının yayınlamış olduğu 7 tane rapor araştırmaya dâhil edilmiştir.

Türkiye’de iklim değişikliği ile mücadeleyi konu edinen raporlarda turizmin yerini belirleyebilmek için yukarıda listelenen 7 tane rapor incelenmiştir. İnceleme aşamasında, turizm ile ilgili sağlıklı verilere ulaşabilmek amacıyla “turizm”, “rekreasyon”, “boş zaman”, “turistik işletme” anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda, söz konusu raporlardaki turizme ayrılan kısımlar tablo oluşturularak bulgular kısmında açıklanmıştır.

BULGULAR

Turizm plan ve politikası ile ilgili pek çok araştırma yapılmış olmasına karşın iklim değişikliklerinin turizm kapsamında ele alındığı araştırmaların plan ve politikaya yönelik bakış açısı genellikle havacılık sektöründen kaynaklanan karbon emisyonları üzerine olmuştur (Hihara, 2010; Mayor ve Tol, 2007). Yapılan araştırma sonuçlarında, turizm hareketliliğinin neden olduğu havacılık ve konaklama gibi faaliyetlerin iklim değişikliği üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, havacılık sektöründe kat edilen mesafenin her geçen yıl % 5 oranında arttığı bilinmektedir (Pentelow ve Scott, 2011). Bu noktada uluslararası kuruluşlar, karbon emisyon oranını indirgeyici birtakım politikalar ortaya koymuştur. Ancak, artan uluslararası turizm talebi, bu politikaların uygulanmasını olumsuz etkilemekte ve seyahate endeksli yaşam biçimi bu problemi daha da derinleştirmektedir (Gössling vd., 2010).

İklim değişikliğine yönelik geliştirilecek turizm politikalarının sadece turizm odaklı olmaması, birçok sektörü kapsayacak şekilde genişletilmesi gerekmektedir. Zira iklim değişiklikleri sadece ısınma ile ilişkilendirilmemektedir. İklim değişiklikleri sonrası yağış sıklık ve miktarındaki değişimler, doğal afetlere sebebiyet verebilmektedir. Bu da, turizm sektörünü de kapsayan birçok sektörü doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla iklim değişikliklerinin afet yönetimi kapsamında ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır (Cutter vd., 2012).

İklim değişikliği, politikaların uygulanmasını gerektiren çok ölçekli bir politik problemdir. İklim değişikliğinin farkında olmak çok önemlidir fakat bu farkındalığın eyleme dönüşmesi de bir o kadar önem arz etmektedir. Bu nedenle, iklim değişikliği problemini ele almak için iklim odaklı gelişmelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. İklim değişikliğine karşı uyum politikalarının etkin bir biçimde kullanılmaması, ülkelerin turizm sektöründe birtakım olumsuzluklar ile karşı karşıya kalmasına neden olabilecektir (Klint vd., 2012, s. 251).

Türkiye’de iklim değişikliği politikaları Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. İklim değişikliğine uyum politikaları kapsamında, Türkiye 2009 yılı itibariyle Kyoto Protokolüne katılmıştır. Bu kapsamda, Türkiye 2009 yılından bu yana Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele toplantılarına birçok kez ev sahipliği yapmıştır. Bununla birlikte iklim değişikliği politikalarının oluşturulmasında iklim

değişikliği ulusal bildirimleri belirli aralıklarla yayınlanmaktadır. Son olarak, Temmuz 2011 yılında 2011-2023 yıllarını kapsayan Türkiye İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı yayınlanmıştır (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2016).

Türkiye’de iklim değişikliğine uyum kapsamında ilk olarak 2007 senesinde İklim Değişikliği Birinci Ulusal Bildirimi yayınlanmıştır. Bu bildiri ile iklim değişikliğine karşı mücadelede uyum, teknolojik alanda gelişmeler, verimliliğin artırılması için atılacak adımlar gibi konular ifade edilmiştir. Bu bağlamda iklim değişikliğinin turizm sektörüne olan etkisi de göz önünde bulundurulmuş, buna ilişkin politikalar düzenlenmiştir. İklim değişikliği ile ilgili yayınlanan son eylem planı, Çevre Bakanlığınca 2016 yılında yayınlanmış olan Türkiye İklim Değişikliği Altıncı Ulusal Bildirimi’dir.

Türkiye’de iklim değişikliğine ilişkin yedi plana ulaşılmıştır. Bu planlar şu şekildedir:

- ✓ 10. Kalkınma Planı İhtisas Raporu
- ✓ Çevre ve Orman Bakanlığı İklim Değişikliği ve Yapılan Çalışmalar
- ✓ Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, UNDP-TR-İklim Değişikliği Risk Yönetimi
- ✓ 2023 Turizm Stratejisi Eylem Planı
- ✓ DSİ, Türkiye’nin İklim Değişikliği Stratejisi ve Uyum Planı
- ✓ Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi 2010-2023
- ✓ Türkiye Cumhuriyeti İklim Değişikliği Eylem Planı 2011-2020

Türkiye’de iklim değişikliği ile mücadeleyi konu edinen raporlarda turizmin yerini belirleyebilmek için yukarıda listelenen raporlar incelenmiştir. İnceleme aşamasında, turizm ile ilgili sağlıklı verilere ulaşabilmek amacıyla “turizm”, “rekreasyon”, “boş zaman”, “turistik işletme” anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda, söz konusu raporlardaki turizme ayrılan kısımlar aşağıda yer alan Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Türkiye’de İklim Değişikliği Konusu İle İlgili Raporlarda Turizmin Yeri

Rapor	10. Kalkanma Planı Turizm Sektörü Özel İhtisas Komisyon Raporu	Çevre ve Orman Bakanlığı İklim Değişikliği ve Yapılan Çalışmalar	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, UNDP-TR-İklim Değişikliği Risk Yönetimi	2023 Turizm Stratejisi Eylem Planı	Türkiye'nin İklim Değişikliği Stratejisi ve Eylem Planı	Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi 2010-2023	T.C. İklim Değişikliği Eylem Planı 2011-2020
İndirgeme Stratejileri (Mitigation)	2	-	-	-	-	-	
Yenilenebilir Enerji Kullanımı	2	-	-	-	-	-	2
Bioçeşitlilik	2	-	-	-	-	-	2
Uyum Stratejileri (Turizm Politikalarını İklim Değişikliği ile Bağdaştırma)	1	1	1	-	4	-	2
İklim Değişikliğinin Turizme Etkileri (Olumsuz)	2	1	10	-	6	1	1
Turizm Sektörünün İklim Değişikliğine Etkileri	-	-	1	-	1	-	3

İklim değişikliğini konu edinen raporlar incelendiğinde, 2014-2018 turizm sektörü özel ihtisas raporunda iklim değişikliğine yönelik politikaların genel olarak, tehditlere karşı farkındalık oluşturma ve indirgeme politikaları üzerine odaklanmaktadır. Bu kapsamda, raporda yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, elektrikli araçların yaygınlaştırılması ve planlamalarda iklim değişikliğinin göz önünde bulundurulması üzerinde durulduğunu söylemek mümkündür. Çevre ve Orman Bakanlığı raporuna bakıldığında ise iklim değişikliğinin turizm sektörü üzerinde tehdit oluşturmasının raporun geneline hâkim olduğunu söylemek mümkündür. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, UNDP-TR-İklim Değişikliği Risk Yönetimi Raporu ele alındığında iklim değişikliğinin turizme etkisinin Türkiye’deki kış turizmi odaklı destinasyonlar üzerine yoğunlaştırıldığı görülmektedir. Bu kapsamda, kış turizm tesislerinin veriminde bir düşüş görüleceği üzerine durulmuştur. Raporda 3s turizminin iklim değişikliğinden olumsuz etkilenmesi tarım sektörü ile de ilişkilendirilmektedir. Buna göre, orman yangınlarının artması ve bioçeşitliliğinin azalmasının turizm sektörünün dayandığı çekim unsurlarının yok olmasına

neden olacağı belirtilmiştir. Diğer taraftan, küresel iklim değişikliklerinin kuzey ülkelerinden ülkemize yönelen turistik talebi de olumsuz etkileyeceği öngörülmüştür.

Türkiye'deki iklim değişikliğinin, turizm sezonunu bahar ayına kaydırma gibi bir etkiyi de doğuracağı ifade edilmektedir. Yine, rapor kapsamında, turizm sektörü risk alanı içerisine alınmıştır. Raporda turizm sektöründen dolayı yollarla da bahsedildiği görülmüştür. Buna göre, göllerin ekolojik doğasındaki meydana gelecek olumsuzluklardan turizm sektörünün olumsuz etkileneceği ifade edilmiştir. Raporda turizm sektörünün su kaynaklarını tükettiğine değinilmiştir. Bu nedenle sektörün iklim değişikliğini tetikleyen önemli unsurlar içerisinde yer aldığı üzerinde durulmuştur. Ancak, raporun 3s turizmi ve kış turizmi üzerine odaklandığını söylemek mümkündür. Raporun uyum politikalarına bakıldığında şehir planlama faaliyetlerinin iklim değişikliği ve turizm ilişkisinde önemli bir aracı değişken olarak ön plana çıkarıldığı görülmektedir.

Şehir planlama ise ilk aşamada kış turizmini dikkate almaktadır. Bu noktada, çığ tehlikesinin önlenmesinde şehir yapılarının gözden geçirilmesi bu planların en önemlileri arasında yer almaktadır. Yine, ağaçlandırma güzergâhının planlama sürecinde belirlenmiş olması çığ tehlikesi ile birlikte önemli bir uyum stratejisi olarak görülebilir.

2023 turizm stratejisi eylem planı kapsamında iklim değişikliğine yönelik herhangi bir doğrudan ifadeye rastlanılmamıştır. Bu nedenle, iklim değişikliğine yönelik doğrudan politikaların incelenmesi amacıyla eylem planı içerisinde yer alan planlama, eğitim ve turizm çeşitlendirmesi başlıkları ayrıca detaylı olarak incelenmiştir. Bu bağlamda iklim değişikliğine yönelik herhangi bir ifade görülmemekle birlikte golf turizminin yaygınlaştırılmasının 2023 hedefleri içerisinde yer aldığı görülmüştür.

Türkiye'de uygulanan iklim değişikliği stratejisi ve uyum eylem planına bakıldığında, iklim değişikliğinin turizm sektörüne doğal afetler ile vereceği zararlara odaklanıldığı söylenilebilir. Bu bağlamda, raporun iklim değişikliğinin 3s turizmi ve kış turizmine olan etkisi üzerinde durduğunu söylemek mümkündür. Rapor kapsamında, iklim değişikliklerinin, artan hastalıkları tetikleyeceği, turistik hareketliliğin ise bu hastalıkları taşımada aracı rol oynayacağı ifade edilmiştir. Raporda, uyum stratejileri bakımından Türkiye'de turizm sektörü dâhil olmak üzere herhangi bir girişimin gerçekleştirilmediği belirtilmiştir. Hatta uyum stratejilerinin finansal maliyetinin dahi ifade edilmediği görülmektedir. Rapor kapsamında, iklim değişikliğine uyumda kurumsal ve sektörel

planlarda su yönetiminin stratejik planlama düzeyinde ele alınacağı belirtilmiştir. Diğer taraftan, kıyı düzenlemeleri ile 3s turizminin karşılaştacağı güçlüklerin aşılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda uyum maliyetlerinin oluşturulması düşünülmektedir.

Türkiye'nin iklim değişikliği stratejisi (2010-2023) incelendiğinde, planın iklim değişikliğinin turizm stratejisine olan etkisinin ortaya koyulmasının hedeflendiği görülmektedir. Bu kapsamın dışında mevcut planın turizm sektörüne ilişkin herhangi bir ifadeye yer verdiği görülmemiştir.

Türkiye Cumhuriyeti İklim Değişikliği Eylem Planı (2011-2020) incelendiğinde, planın ilk olarak turizm sektöründe sürdürülebilir uygulamaları yaygınlaştırmayı hedeflediği söylenebilir. Plan kapsamında madencilik ve turizm politikalarının orman politikaları ile uyum sağlamadığından bahsedilmiştir. Bu kapsamda turizm sektörünün iklim değişikliğine olan etkisine de değinilmiş, politikalar arasında entegrasyonun önemine değinilmiştir. Diğer planlarda olduğu gibi bu plan kapsamında da iklim değişikliğinin turizm sektörü üzerine etkisi azalan su kaynakları ile vurgulanmıştır. Orman yangınları ve türlerin göç etmesinin vurgulanan diğer hususlardır. Yine, turizm hareketliliğinin hastalıkların yayılmasında aracı rol oynaması noktasında plandaki ifadeler Türkiye'nin iklim değişikliği stratejisi ve uyum eylem planındaki ifadeler ile benzerlik göstermektedir. Uyum kapsamında su yönetimi planlarının revize edilmesi vurgulanmıştır. Bununla birlikte uyum planları kapsamında uluslararası planlar ile entegrasyon sağlanması da vurgulanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mevcut çalışmada iklim değişikliği konusu küresel ve bölgesel ölçekte irdelenmiştir. Bununla birlikte, iklim değişikliği hususu turizm odaklı bir incelemeye tabi tutulmuştur. Bu kapsamda, iklim değişikliklerine ilişkin plan ve politika faaliyetlerinin 2011 yılı itibarıyla bir duraksama dönemine girdiği söylenebilir. Bu durum, literatürde yürütülen araştırmaların sıklığından ve raporların son yıllarda konuya önemiyet göstermemesinden anlaşılmaktadır. Bu nedenle, konunun güncelliğini koruma amacıyla, iklim değişikliklerinin turizm sektörü üzerindeki olası etkilerine değinmenin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Çalışma genelinde de görüleceği üzere, turizm sektörü bir takım tahribatlara maruz kalmış bir sektördür. Bu nedenle, yeni nesil elektrikli araçların turizm sektöründe uygulanması gibi birtakım turizm odaklı politikaların benimsenmesi bu noktada yararlı

olacaktır. Peeters (2009)'a göre yeni nesil hava ulaşım araçları eskilerine kıyasla % 70 yakıt tasarrufu sağlamaktadır. Bu nedenle, bahsi geçen önlemlerin turizm sektörünün oluşturduğu sera gazı salınımını önleme açısından önemli olduğu ortadadır. Diğer taraftan, hava ulaşım trafiğinin her geçen gün artması bu tür gelişmelerin olumlu etkilerini indirgemektedir. Bu noktada hayata geçirilecek uluslararası politikaların getireceği sınırlamalar, turizm sektörünün iklim değişikliği üzerindeki olası etkilerini indirgemedede fayda sağlayabilecektir. Dolayısıyla, iç turizm hareketliliğinin teşvik edilmesi, turizm sektörünün iklim değişikliğine olan etkisini indirgemedede faydalı olabilecektir.

Destinasyonların sürdürülebilirliğini sağlama noktasında çevre dostu uygulamaların önemi ortadadır. Ancak, çevre dostu uygulamaların yeni teknolojileri gerektirmesi, turizm KOBİ'lerinin rekabet güçlerini kaybetmelerine neden olacaktır. Aynı zamanda bu uygulamalar, yüksek bütçelerin uygulanmasını şart koşmaktadır. Bu da, yüksek sızıntı kaynağı olan lüks turizm işletmelerinin yaygınlaşmasını beraberinde getirebilmektedir. Bu tür uygulamaların yaratacağı problemlerin önüne geçilmesinde politikaların bu durumu göz önünde bulundurması esas alınmalıdır.

İklim değişikliği ile mücadele planlarında yenilenebilir enerji kaynaklarının turizm sektöründe kullanımının yeterli ölçüde önemsenmediği söylenebilir. Bu nedenle, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının genişletilmesi iklim değişimine yönelik bir indirgeme politikası olarak benimsenebilir. Bu kapsamda, mikro hidro dağ resortleri, rüzgâr türbinleri, bio kitle ile güçlendirilmiş ısı dağıtım sistemleri, göl suyu ile desteklenmiş soğutma, jeo-termal ısıtma gibi sistemler kullanılabilir. Bununla birlikte havacılık sektöründe kişilere özel kilometreye dayalı kota uygulamaları getirilebilir veya vergilendirme yolu ile karbon salınımı kapsamında caydırıcı uygulamalar yürürlüğe konulabilir.

Turizm sektörünün pek çok farklı sektörle ilişki içerisinde olmasından doğan çok farklı sektörel yapısı, iklim değişikliği politikalarının oluşturulmasında sektörün aleyhine bir durum ortaya koymaktadır. Bu nedenle literatürde de bahsedildiği üzere, iklim değişikliği hususunda, turizm sektörü plan ve politika geliştirme sürecinde pasif bir konumda bulunmaktadır. Bu konuda yürütülen literatür taraması sonucunda, iklim değişiklikleri ve turizm politikaları noktasında yeterli sayıda araştırma yürütülmediği görülmüştür. Bu

bakımdan, ilerleyen dönemlerde yapılacak olan çalışmalarda, turizm politikalarına iklim değişikliği açısından bakılması faydalı olabilecektir.

Türkiye’de iklim değişikliği doğrultusunda hazırlanan raporlara turizm odaklı olarak bakıldığında, raporların genel itibariyle iklim değişikliğinin sektöre ilişkin olumsuz etkileri kapsamında konuya yöneldiği görülmektedir. Buna karşın, indirgeme ve uyum odaklı turizm politikalarının ilgili planlarda yeterli ölçüde yer almadığı görülmektedir. Bu durum Türkiye politikalarına has değildir. Turizm odaklı iklim değişikliği politikalarının dünya genelinde ikinci planda yer aldığını söylemek mümkündür. Elde edilen bu sonuç, Becken ve Clapcott (2011)’in ulaştığı sonuç ile benzerlik arz etmektedir. İndirgeme politikalarına genel anlamda bakıldığında ise, bu politikaların tarım sektörü ve orman alanları üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Turizm sektörü tarım sektörünün önemli tedarikçileri arasındadır. Bununla birlikte, orman alanları turizm sektörünün yararlandığı önemli kaynaklar arasındadır. Ancak, tarım ve orman politikalarının turizm sektörünü doğrudan etkilemesi söz konusu değildir.

Turizm sektörünce uyarılmış hava ulaşımının iklim değişikliği politikalarında görülmemesi raporların eksik bir diğer yönünü oluşturmaktadır. Raporların hazırlanma sürecinde paydaşların görüşlerinden yeterli ölçüde yararlanılmamış olması bu durumun nedenleri arasında gösterilebilir. Ayrıca, STK’ların rapor sürecine dâhil edilmemiş olması da perspektif genişliğini engelleyen faktörler içerisinde gösterilebilir. Bu nedenle, güncel politikaların turizm sektörün üzerine yönelmesinde paydaşların da sürece dâhil edilmesi ülke menfaati açısından yararlı olacaktır.

Golf turizminin ülke geneline yayılması hedefi, turizm planlarının oluşturulmasında iklim değişikliğine gösterilen önemi açıklar niteliktedir. Diğer taraftan, iklim değişikliğine karşı uyum ve indirgeme politikalarının turizm dışı kamu kurumlarının neşrettiği planlar ile turizm bakanlığı menşeli raporlarda benzer oranda ele alınması, ülke planlarının tek elden çıkmış izlenimini vermektedir.

Türkiye’de iklim değişikliği kapsamında ele alınan planlarda dikkat çeken bir diğer husus, planların ağırlıklı olarak kış turizmi ve 3s turizmi üzerine etkisine odaklanması şeklindedir. Bu yönüyle eylem planlarının, küresel raporlar ile ortak bir noktaya temas ettiği söylenebilir. Ancak, literatürde yer alan birtakım araştırmalar, iklim değişikliğinin turizm sektörüne olan etkisinin kültür turizmi odaklı destinasyonları da etkileyeceğini

ifade etmektedir (Pang vd. 2013). Bu nedenle, kültür turizmi potansiyelini efektif hale getirme hedefini ilke edinen Türk turizminin, kültür destinasyonlarındaki iklimsel değişmelere ilişkin politikalarını ortaya koyması yararlı olacaktır.

İklim değişikliği kapsamında ele alınmış olan politikalar içerisinde sadece bir planda turizm sektörüne yönelik geliştirilen politikaların diğer sektörlerdeki politikalar ile uyummadığı ifade edilmiştir. Bu ifade, turizm sektörüne yönelik politikaların tutarlılığını gösterir niteliktedir. Bu ifadeden hareketle, sonraki araştırmaların, turizm sektörünün iklim değişikliğine ilişkin politikalarının diğer sektörlerde geliştirilen politikalarla uyumunu konu edinmesi gelecek dönemlerde hazırlanacak planlama faaliyetleri açısından yol gösterici olabilecektir.

KAYNAKÇA

Amelung, B. and Viner, D. (2006). Meditterrian tourism: exploring the future with the Tourism Climatic Index. *Journal of Sustainable Tourism*, 14 (4), 349-366.

Arıbaş, K. ve Kara, H. (2009). *21. Yüzyıl ve Çevre*, Elik Yayınları, Uşak.

Ashley, C., De Brine, P., Lehr, A. and Wilde, H. (2007). *The Role of The Tourism Sector in Expanding Economic Opportunity*. Corporate Social Responsibility Initiative Report No.23 Cambridge, MA: Kennedy School of Government, Harvard University.

Becken, S. (2013). A review of tourism and climate change as an evolving knowledge domain. *Tourism Management Perspective*, 6, 53-62.

Becken, S. and Clapcott, R. (2011). Developing public policy for climate change in the tourism sector. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 3 (1), 1-17.

Becken, S. and Hay, J. (2007). *Tourism and Climate Change: Risks and Opportunities*. Cleveland, OH: Channel View.

Beritella, M., Bigano, A., Roson, R. and Tol, R. S. J. (2006). A general equilibrium analysis of climate change impacts on tourism. *Tourism Management*, 27, 913-924.

Cheablam, O. and Shrestha, R. P. (2015). Climate change trends and its impact on tourism resources in Mu Ko Surin Marine National Park. *Asia Pasific Journal of Tourism Research*, 20 (4), 435-454.

Cutter, S., Osman-Elasha, B., Campbell, J., Cheong, S. M., McCormick, S., Pulwarty, R., Ziervogel, G. (2012). *Managing the risks from climate extremes at the local level*. Cambridge: Cambridge University Press.

Çakır, Y. N. and Nestoroska, I. (2014). The climate change and its influence of turkish tourism. *9. International Conference New Perspectives in Tourism and Hospitality*, 25-27 September, Burhaniye, Türkiye.

Çepel, N. ve Ergün, C. (2006). *Erozyon, Doğa ve Çevre, Küresel Isınma ve İklim Değişimi*, (Editör: Ahmet Aydemir), Birinci Basım, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları, Koruma Vakfı (TEMA) Yayınları, Yayın No: 51, İstanbul.

Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF), (2010). No place to hide: Effects of climate change on protected areas. <http://www.europarc.org/wp-content/uploads/2015/05/2013-NO-PLACE-TO-HIDE-Effects-of-Climate-Change-on-Protected-Areas.pdf>.

Giorgi, F. (2002). Variability and trends of sub-continental scale surface climate in the twentieth century. Part I: observations, *Clim. Dyn.*, 18, 675-691.

Gomez-Martin, M. B. (2005). Weather climate and tourism a geographical perspective. *Annals of Tourism Research*, 32, 571-591.

Gössling, S., Hall, M., Peeters, P. and Scott, D. (2010). The future of tourism: can tourism growth and climate policy be reconciled? A mitigation perspective. *Tourism Recreation Research*, 35 (2), 119-130.

Grillakis, M. G., Koutroulis, A. G., Seirdakis, K. D. and Tsanis, I. K. (2016). Implications of 2 C Global Warming in European Summer Tourism. *Climate Services*, 1, 30-38.

Hall, C. M. (2010). Changing paradigms and global change: from sustainable to steady-state tourism. *Tourism Recreation Research*, 35 (2), 131-143.

Hamilton, J. M. and Lau, M. A. (2005). The role of climate information in tourist destination choice decisionmaking. *Procedia*, *17th International Congress Biometerol.*

Hihara, K. (2010). Analysis on bargaining about climate change mitigation in international aviation sector. *Transportation Research Part E. Logistics and Transportation Review*, 47 (3), 342-358.

Hollenhorst, S. J., Houge-Mackenzie, D. S. and Ostergen, D. M. (2014). The trouble with tourism. *Tourism Recreation Research*, 39 (3), 305-319.

IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change), Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli, Climate Change (2007). Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, (Editors: Pachauri, R.K and Reisinger, A), Geneva, Switzerland 2007.

Jopp, R., Mair, J., DeLacy, T. and Fluker, M. (2015). Climate change adaptation: destination management and the green tourist. *Tourism Planning and Development*, 12 (3), 300-320.

Lepy, E., Heikkinen, T. P., Karjalainen, K. T., Kauppila, P., Suopajarvi, T., Ponnikas, J., Siikamaki, P. and Rautio, A. (2014). Multidisciplinary and participatory approach for assessing local vulnerability of tourism industry to climate change. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 14(1), 41-59.

Mayor, K. and Tol, R. (2007). The impact of the UK aviation tax on carbon dioxide emissions and visitor numbers. *Transport Policy*, 14, 507-513.

Pang, S. F. H., McKercher, B. and Prideaux, B. (2013). Climate change and tourism: an overview. *Asia Pasific Journal of Tourism Research*, 18 (1-2), 4-20.

Parry, M., Palutikof, J., Hanson, C. and Lowe, J. (2008). Climate Policy: Squaring Up to Reality. *Nature Reports Climate Change*, 2.

Peeters, P. (2009). Pro-poor tourism, climate change and sustainable development. *Tourism Recreation Research*, 34 (2), 203-205.

Pentelow, L. and Scott, D. J. (2011). Aviation's inclusion in international climate policy regimes: Implications for the Caribbean tourism industry. *Journal of Air Transport Management*, 17, 199-205.

Philander, S. G. (2008). *Encyclopedia of Global Warming and Climate Change*, Sage Publications: California.

Rodrigues, P. M. M., Valdunciel, L. and Miguel-Davila, J. A. (2014). Quality management in sports tourism. *European Sport Management Quarterly*, 14 (4), 345-374.

Rosello-Nadal, J. (2014). How to evaluate the effects of climate change on tourism. *Tourism Management*, 42, 334-340.

Şaylan, İ. B. (2010). İklim Değişikliği ile Uluslararası Mücadelenin Ekonomik ve Mali Boyutu ve Avrupa Birliği Politikaları. Avrupa Birliği Uzmanlığı Yeterlilik Tezi, Uzmanlık Tezi, T. C. Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı.

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, (2016). Türkiye İklim Değişikliği Altıncı Bildirimi. Ankara.

Weaver, D. (2011). Can sustainable tourism service climate change?. *Journal of Sustainable Tourism*, 19 (1), 5-15.

Zengin, Ö. (2009). The Level of Awareness and Response Mechanisms of The Actors About The Impacts of Climate Change on Tourism, The Case of Antalya. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Extended Abstract

The aim of this study is to reveal place of the tourism sector in the climate change plans and policies implemented in Turkey. In accordance with this purpose, seven plan and policies are examined including 2010-2023 year period in 2016 which are published on climate change in Turkey. There are 10th Development Plan Specialization Report, Ministry of Environment and Forestry Climate Change and Studies, UNDP-TR-Climate Change Risk Management Report which are published by Ministry of Environment and Urbanization, 2023 Tourism Strategy Action Plan, Turkey's Climate Change Strategy and Adaptation Plan which are published by DSI, Turkey Climate Change Strategy 2010-2023 and Republic of Turkey Climate Change Action Plan 2011-2020 within the plans and policies which are examined.

Reports listed above are examined in order to determine the location of the report that deals with tourism in the fight against climate change in Turkey. During the review stage, the search is conducted using the keywords "tourism", "recreation", "leisure time", "tourist enterprise" in order to reach correct data related with tourism. As a result of the screening, the tourism departments in the related reports are set out.

When examining the reports on climate change, the 2014-2018 tourism sector specialization report focuses on climate change policy in general, awareness building and reduction policies against threats. In this context, it is possible to say that the use of renewable energy resources, dissemination of electric vehicles and climate change in planning are taken into consideration.

In the present study, climate change is discussed on a global and regional scale. However, climate change has been subjected to a tourism-focused review. In this context, it can be said that plan and policy activities related to climate change entered into a hesitation period as of 2011. This is evidenced by the frequency of research conducted in the literature and the fact that the reports do not seem to matter in recent years. So, it is considered useful to refer to the possible impacts of climate change on the tourism sector, in order to maintain the update of the subject.

Among the policies dealt with in the context of climate change, it is stated that policies developed for the tourism sector are not compatible with policies in other sectors. This statement shows the consistency of the policies towards the tourism sector. Taking this into consideration, further research, the issue of climate sector policies of the tourism

sector and the compatibility with the policies developed in other sectors, could be a guide for future planning activities.